

SLOVAKIAN ABSTRACTS SLOWAKISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ABSTRAKTY

NORBERT METTE (str. 125)

Dodatky ku vzťahu teológie k iným vedám so zvláštnym zreteľom na praktickú teológiu a na vzťahy humanitných vied: Skúmajúc vzťah vývoja (katolíckej) teológie k ostatným univerzitným vedám je možné v ideálnom prípade rozlíšiť niekoľko typických úsekov. Teológia sa na začiatku stavala *odmietavo* k ostatným vedám (psychológia, sociológia, atď.), neskôr sa ale začala zaujímať o ich *metodológiu* a preberať ju. Teológia využívala humanitné vedy ako *pomocné vedy*, ako prostriedok pre svoje ciele a tieto sa potom v ďalšom kroku ako *samostatné disciplíny* (pastorálna psychológia, pastorálna sociológia) integrovali do teológie ako rovnocenní partneri. Dnes sú už humanitné vedy považované za *rovnocenných partnerov*, s ktorými je nutné spolupracovať. Otázkou je, akým spôsobom môže teológia prispieť k tomuto interdisciplinárnemu dialógu.

Kľúčové pojmy: teológia, poznanie Boha, praktická teológia, humanitné vedy, interdisciplinárta, pastorálna psychológia, pastorálna sociológia, teória, empiria, normatívnosť.

MIKLÓS TOMKA (str. 138)

Ako sa cítia ľudia v strednej a východnej Európe? Akými hodnotami sa riadia? Úryvky z výskumu spoločenských hodnôt: Bývalé socialistické štáty strednej a východnej Európy zdedili rôzne tradície, fixácie a sociálne mechanizmy z obdobia pred politickým prevratom v roku 1989. Tieto mechanizmy spomaľujú vytvorenie duchovnej jednoty kontinentu. Štúdia pomocou výskumu spoločenských hodnôt a nadväzujúcej odbornej literatúry ukazuje rôzne emocionálne postoje a predstavu hodnôt, aby poukázala na to, že politické pomery východnej Európy, ktoré sa vyvinuli v desaťročiach po druhej svetovej vojne, dodnes definujú postoj obyvateľstva k štátu aj k sebe. Z výziev nutkania modernizácie, s ktorými si nové demokracie musia poradiť, tento výskum zdôrazňuje na jednej strane váhu poľnohospodárskeho sektoru, nevypelosť priemyslu a slabý ekonomický výkon, na druhej strane rozvrátenie bývalého sociálneho poriadku a nevypelosť občianskej spoločnosti. Ďalej poukazuje na to, že individualizmus podporovaný niekdajšou komunistickou stránkou politikou a ústup do súkromného života dodnes ovplyvňuje sociálny život, pričom v spoločnosti blahobytu a nadbytku sú považované za najdôležitejšie také „post-materialistické“ hodnoty, ako napríklad sloboda, životné prostredie, ľudské práva a rovnosť. Štúdia sa na záver zaoberá politickými názormi a predstavou hodnôt, nostalgiou po komunizme, diferenciaciou spoločnosti a stratou glorioly „robotníckej triedy“.

Kľúčové pojmy: hodnoty, výsledok výskumu, postsocialistické štáty, prieskum, spoločnosť, zmeny, priority

LÁSZLÓ TAMÁS SZABÓ (str. 158)

Škola v medializovanom svete: Príležitosti a prekážky, zmena prostredia a neformálne vzdelávanie: Tento článok je žánrovo podobný eseji spočívajúcej sčasti na – selektívnej – literárnej adaptácii, sčasti na znalostiach z viacročného vysokoškolského kurzu. Jeho tematickým ťažiskom sú: medializované prostredie a vzdelávanie; informácie verzus poznatky; svet médií – hodnoty – modely; „digitálne ľudové umenie“; nový typ človeka: „homo informaticus“. Prezentácia a analýza zdrojov/pozadia nových metafor výukového a vzdelávacieho prostredia („vedomostná spoločnosť“, „európsky vzdelávací priestor“, „európska dimenzia“ vzdelávania). Problematika článku: medializované prostredie ako priestor širšieho sociálneho dialógu verzus masová manipulácia masovej spoločnosti; učiteľské roly v novom vzdelávacom prostredí; dynamika vývoja školskej a sociálnej komunikácie s kombinovanými médiami (obraz + text), zmeny podielu obrazu a textu a vyvoditeľné závery.

Kľúčové pojmy: škola, vzdelávanie, prostredie, hodnoty, rola učiteľa, médiá, digitalizácia, postmoderna, homo informaticus, ilustrácia, vizualizácia

KINGA BAKK-MIKLÓSI & RITA FÓRIS-FERENCZI (str. 177)

Situácia dvojjazyčnej výuky maďarskej menšiny v Rumunsku z pedagogického a psycholinguvistického pohľadu: Štúdiá uvádza situáciu v oblasti dvojjazyčného, resp. dvojjazyčného menšinového vzdelávania a vzdelávacej politiky, uplatňovanie dvojjazyčných modelov a právne predpisy súvisiace so vstupnou reguláciou sekundárneho (rumunského) jazyka. Pri vypracovávaní účinnej pedagogickej stratégie dvojjazyčnej edukácie je nevyhnutné poznanie špecifického sociálneho a jazykového prostredia žiakov. Pre Maďarov žijúcich v Rumunsku je dvojjazyčnosť daným sociálnym a jazykovým priestorom, avšak nejednotným: jazyková mnohofarebnosť a jej od seba sa odlišujúce regionálne varianty vytvárajú z hľadiska používania materinského jazyka a osvojenia si rumunského jazyka diferencované jazykové situácie. Významným krokom vpred sú teda tie výskumy dvojjazyčnosti, ktoré sa reflektovaním na skúsenosti zahraničných výskumov snažia o to, aby sa z pohľadu vzdelávacej politiky, sociolinguistiky, jazykovedy a pedagogiky čím presnejšie diagnostikovalo pozadie menšinovej dvojjazyčnej edukácie. Vo vedomí tohto mnohotvárneho sociálneho a jazykového prostredia článok uvádza (na základe výsledkov jedného sociolinguvistického výskumu) najvýznamnejšie výsledky porovnávacej štúdie v oblasti chápania reči a schopnosti produkcie reči u žiakov vyučovaných jednojazyčne v maďarčine a pri maďarskej dominancii dvojjazyčne, maďarsko-rumunsky, ktoré sú potrebné pre poznávanie žiakov a pre vedomý výber pedagogickej stratégie.

Kľúčové pojmy: Rumunsko, dvojjazyčnosť, vyučovacie modely, právne predpisy, vstupná regulácia, psycholinguvistika, chápanie reči, produkcia reči, pedagogické stratégie

MÁRK BÉRDI, FERENC KÖTELES, ATTILA SZABÓ & GYÖRGY BÁRDOS (str. 196)

Placebo efekt v športe: Meta-analýza: V našom príspevku stručne popíšeme základy prieskumu placebo efektu, potom predstavíme výsledky našej meta-analýzy vypracovanej na základe štúdií skúmajúcich placebo efekt merateľný v športovom výkone. Podľa 14 štúdií zahrnutých do meta-analýzy sme dospeli k účinku strednej miery (0,4; 95% CI 0,24–0,56). Skúmali sme tiež homogenitu miery účinku (χ^2 (13; N = 196) = 9,35; p = 0,75) a možnosť využitia výkladového

modelu. Miera kontroly placebo meraná vo viacerých odvetviach športu (napr. cyklistika, beh, vzpieranie) sa ukázala signifikantná v rôznych fyziologických a výkonnostných ukazovateľoch (napr. svalová sila, pulz, rýchlosť) a menlivých psychologických faktoroch (napr. vnímanie únavy, rozhovory po prieskume). Z výskumov môžeme vyvodit' všeobecný záver, že vplyv rôznych placebo je razantný vo zvyšovaní výkonnosti športovcov. Avšak niektoré výsledky výskumov je potrebné kvôli bariéram metodológie interpretovať s opatrnosťou. Podľa prehliadnutých štúdií a nimi vyvolaných otázok odporúčame metodológiu a ďalšie smery výskumu .

Kľúčové pojmy: placebo efekt, meta-analýza, očakávania, povera, šport, mechanizmus fyzického výkonu, nocebo

HANS-JOACHIM MAAZ (str. 213)

Dodatky k dejinám psychoterapie v NDR: Článok prezentuje dejiny psychoterapie v Nemeckej demokratickej republike s dôrazom na vývoj psychodynamických a psychoanalytických metód. Boj okolo psychoanalytickej teórie a praxe je významný nielen z pohľadu terapeutických koncepcií, ale i pre osobný vývoj psychoterapeutov, resp. preto, že umožňoval dištanciu od politicko-ideologického systému NDR. Štúdia ponúka prehľad o mnohotvárnosti psychoterapeutických metód praktizovaných v NDR. Veľmi dobre ukazuje pozoruhodný vývoj psychoterapie v NDR štruktúra jej organizácie, ktorá pozostávala z Lekárskej psychoterapeutickej spoločnosti NDR, zo Psychologickej spoločnosti NDR a z oblastných spoločností, resp. zo systému navzájom na seba napojených systémov diagnostiky a liečby neuroticko-funkčných porúch, ktorého súčasťou boli špecializovaný lekár, psychoterapeut, psychológ a špecializovaná „psychoterapia“. Štúdia prezentuje popritom i ťažkosti ohľadne spoločenského uznania vykonávanej psychoterapie v NDR do obdobia politického zvratu, kedy sa začlenila do systému psychoterapie Nemeckej spolkovej republiky. Článok s uznaním pripomína dielo najvýznamnejších osobností psychoterapie NDR.

Kľúčové pojmy: psychoterapia, NDR, komunizmus, štátny socializmus, diktatúra, dejiny, retrospekcia, pomáhajúca profesia, formy terapie, organizácie, katatýmne obrazové prežívanie